

УДК: 371.124:377 (091)

Олена АНІЩЕНКО

м. Київ

Підготовка педагогів до організації праці учнів на наукових засадах (на прикладі вітчизняних педагогічних курсів)

У публікації висвітлено деякі аспекти підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів у діяльності педагогічних курсів, що функціонували в Україні у першій половині 20-х років ХХ століття. Автором здійснено ретроспективний аналіз окремих нормативних, навчальних матеріалів з досліджуваної проблеми. У контексті підготовки вчителя до організації праці учнів на наукових засадах схарактеризовано вимоги до особистості педагога професійної та загальноосвітньої школи 20-х років.

Підготовка вчителів до ефективної реалізації педагогічної діяльності вимагає їхньої орієнтації на принципи особистісно орієнтованої педагогіки, наукової організації праці (НОП). Передусім вони передбачають формування здоров'язберігаючого простору закладів освіти на засадах індивідуалізації навчально-виховного процесу із урахуванням анатомо-фізіологічних, психологічних, гендерних та інших особливостей вихованців, створення сприятливих умов праці, раціонального використання дидактичних, психофізіологічних і часового ресурсів та ін. Вищевикладене зумовлює актуальність історико-педагогічних досліджень проблеми підготовки і перепідготовки вчителів до організації праці учнів на наукових засадах.

Історико-педагогічний аспект загальнопедагогічної підготовки вчителів у ВНЗ досліджуваного періоду знайшов відображення у науковому доробку Н.М. Дем'яненко, М.М. Окси. Н.В.Гузій висвітлено становлення науково-педагогічних засад праці вчителя та педагогічної освіти. Н.С. Матвійчук досліджено особливості організації навчально-виховного процесу у педагогічних закладах, Л.Є. Сігаєвою – систему підвищення кваліфікації вчителів у 20-30-х роках ХХ ст. Незважаючи на значну кількість історико-педагогічних праць з проблем педагогічної освіти питання підготовки вчителів до організації праці учнів на наукових засадах не були предметом комплексних досліджень. Отже, метою публікації є аналіз окремих аспектів підготовки і перепідготовки вчителів до організації праці учнів на наукових засадах у системі педагогічних курсів, які функціонували в Україні у першій половині 20-х років ХХ століття.

У досліджуваний період 3-річні педагогічні курси як «тимчасова форма педагогічної освіти» мали на меті, «залучаючи частину трудового юнацтва, що закінчило профшколу, й відповідно, підготовлених селян і робітників, що мають схильність до педагогічної роботи з дітьми, надати їм можливість... набути достатньо ґрунтовну загальну й спеціально-педагогічну підготовку...» для подальшої діяльності у дитячих закладах соціального виховання¹.

¹ Учебный план 3-х летних педагогических курсов для подготовки работников социального воспитания. – Х.: Тип. Наркомпроса, 1922. – С. 5.

Принагідно зазначити, що організація навчання на 3-річних педагогічних курсах здійснювалася за такими напрямками: загальна установка у питаннях радянської освітньої політики і підходу до дитини; формування навичок у роботі з дітьми молодшого віку (молодші групи шкіл і дошкільний вік у дитячих будинках); зміцнення й поглиблення навичок у роботі з дітьми молодшого віку, й набуття їх у роботі х дітьми середнього віку.

Навчальний план курсів складався з 3-х основних циклів: педагогічного (соціально-виховання), соціально-економічного (політичне виховання), загальнонаукового (загальноосвітнього). Зокрема, цикл педагогічних дисциплін мав сприяти «поглибленому ставленню до дитини шляхом безпосереднього вивчення дитини в умовах того середовища, в якому відбувається його життя...», а також всебічному висвітленню одержаного досвіду «усіма даними сучасної педології та педагогіки»².

Аналіз вимог до тогочасного працівника соціального виховання показав аморфність відповідних формулювань, відсутність чітко визначених якостей, необхідних вчителям загальноосвітніх закладів для успішного конструювання та реалізації педагогічного процесу. Наприклад, педагог «мав бути досить підготовленим до своєї практичної професійної діяльності», бути керівником-організатором дитячого життя й діяльності, мати «достатньо твердий та ясний комуністичний світогляд» і добре знати практичні шляхи радянського будівництва взагалі, «користуватися у своїй діяльності науковими методами і володіти елементами сільського-господарського та індустріально-технічного виробництва»³. Також для «правильної постановки шкільної справи» педагог мав знати анатомію, фізіологію, психологію шкільних «возрастов», навички у «планувальній діяльності на науковій організації праці»⁴. Як впливає із вищевикладеного, станом на першу половину 20-х років в Україні та РСФРР не було сформульовано чіткого переліку конкретних педагогічних умінь і навичок, необхідних для професійної діяльності педагогів у школах і дошкільних закладах. Це, на нашу думку, значно ускладнює виокремлення особливостей підготовки вчителів до реалізації заходів з наукової організації праці учнів тогочасних шкіл.

Дещо інша ситуація спостерігалася із вимогами до викладачів професійних шкіл, хоча в одному з нормативних документів Укрголовпрофосу (№231 від 30.12.1922) констатувалася «мала підготовленість» учительських мас до роботи у ШРМ⁵. Серед вимог до викладачів професійних шкіл (1924 р.) зокрема йшлося про те, що у «галузі спеціально педагогічній» їм необхідно зокрема розбиратися у «методах навчання, що застосовуються у школах профосвіти (комплексна система викладання, Дальтон-план, проєктивний метод, графічна грамота, екскурсії та ін.) і бути в курсі найновіших шукань і досягнень педагогічної думки Європи й Америки, мати поняття про НОП, професіографію, експериментальну педагогіку й психотехніку».

² Учебный план 3-летних педагогических курсов (из протокола Методкома Главпрофобра №28 от 17.06.1922) // Бюллетень Украинского Главного Комитета профессионального и специально-научного образования. – 1923. – №7-8 (29-30). – С. 45.

³ Учебный план 3-х летних педагогических курсов для подготовки работников социального воспитания. – Х.: Тип. Наркомпроса, 1922. – С. 6.

⁴ Сборник руководящих постановлений и положений. Материалы по педагогическому образованию / Под ред. А.Ф. Беякова. – М.: Изд. МГУ, 1925. – С. 6.

⁵ О научно-педагогической работе советов школ рабочей молодежи // Бюллетень Украинского Главного Комитета ПСНО. – 1923. – №1-2. – С. 97.

Також педагог мав «складати робочі плани з предметів своєї спеціальності на основі принципів наукової організації праці»⁶. У матеріалах Другої всеросійської конференції з НОП (березень 1924 р., м. Москва) міститься інформація про нагальність підготовки інструкторів, «здатних до реалізації у наявних умовах кращих методів роботи і нових форм організації виробництва й управління»⁷.

Повернемося до проблеми діяльності 3-річних педагогічних курсів. Так, упродовж першого року навчання під час опанування дисципліни «Ознайомлення з дитячими закладами» курсисти зокрема набували вмінь «застосовувати до дитячого життя різні види праці та мистецтва». Другий рік навчання на курсах передбачав вивчення предмету «Фізичний і духовний розвиток дітей і психологічні особливості підлітків», на який планувалося 8 год. (5 годин – бесіди і лекції, 3 години – семінари). Він давав можливість, на основі спостережень за життям і працею дітей, ознайомитися із законами фізичного й духовного розвитку дітей, вивчити «психологічні особливості різних вікових груп дітей і підлітків, щоб правильно... здійснити організацію дитячого колективу».

Упродовж другого навчального року також вивчався предмет «Анатомія, фізіологія й психологія людини». На його опанування передбачалося 6 год. (3 години – бесіди, лекції, 3 години – практичні заняття). Зазначену дисципліну мали вивчити «у відповідних частинах паралельно з вивченням фізичного й духовного розвитку дитини, що диктується практичною необхідністю у використанні сил одних і тих самих керівників, а також педагогічними вимогами, більшою... заглибленістю у розгляді питань предмету – основних законів психофізичного росту, життєдіяльності організму людини»⁸.

Із дисциплін, що мають певне відношення до НОП учнів, третьокурсники вивчали гігієну дитячого віку й санітарію дитячих закладів (4 години лекцій, бесід); питання дитячого читання й розповіді, дитячу літературу (7 годин, з них 4 год. лекцій, 3 год. – практичних занять); ігри, природні види спорту й гімнастику (4 години практичних занять), а також загальні й спеціальні методи організації дитячого життя й праці (8 годин, з них 5 год. – лекції, бесіди, 3 год. – семінари).

Практичне вивчення ігор, «природних видів спорту», гімнастики мало бути «не лише пов'язано із спостереженнями і фактами, одержаними у дитячих закладах, але й з психологічним обґрунтуванням цієї сторони дитячого життя». Взаємозв'язок фізичного й розумового виховання, важливість реалізації фізичних вправ для збереження високої працездатності тощо у цьому курсі не розглядалися⁹. Відповідно до навчальних програм 3-річних педагогічних курсів (1924 р.) під час вивчення системи фізичного виховання увага зверталася на «педагогічні заходи з фізвиховання», гігієнічний аспект функціонування дитячих закладів¹⁰.

⁶ В методкомі Главпрофобра на июль-сентябрь 1924 г. // Бюллетень Украинского Главного Комитета профессионального и специально-научного образования. – 1924. – №3. – С. 90-91.

⁷ Научная организация труда. Материалы Второй Всероссийской конференции по научной организации труда (март 1924 г.) / Науч. ред. П.Ф. Петроченко. – М.: Мысль, 1965. – С. 62.

⁸ Там само, с. Учебный план 3-х летних педагогических курсов для подготовки работников социального воспитания. – Х.: Тип. Наркомпроса, 1922. – С. 11.

⁹ Там само, С. 13.

¹⁰ Программы 3-летних педагогических курсов: Материалы к III Всеукраинской педагогической конференции. А. Цикл педагогический. – Х.: Червоний Шлях, 1924. – С. 10.

На заняттях з гігієни дитячого віку й санітарії дитячих закладів на основі «знання законів психофізичного росту» слухачі вивчали зокрема «ті зовнішні умови, які гальмують або сприяють природному розвитку дитячого організму в умовах життя й праці у дитячих закладах».

Слід акцентувати увагу на тому, що навчальними планами 3-річних педагогічних курсів з підготовки працівників соціального виховання (1922 р.) вивчення педології не передбачалося. Проте у навчальних програмах для однойменних курсів, виданих 1924 р., міститься ґрунтовна програма з цієї дисципліни (українською мовою)¹¹. Вважаємо за доцільне зазначити, що відповідно до «Методологічної записки про сільськогосподарський ухил на педкурсах» (1924 р.) із педагогічних дисциплін для слухачів викладалися педологія, психологія дитини, теорія й практика соціального виховання з методиками й дидактикою¹².

Зазначений курс мав навчати слухачів «...збирати... матеріал... відносно дітей, що підлягають вихованню, дати їм посилене вміння самим роботи спостереження й експерименти над дитиною, її фізіологічними й психічними функціями...». Також увага акцентувалася на тому, що педологія «... має діло не з однією психологією дитини, а обслідує всю істоту дитини як біологічний організм, як індивідуальну особу і як члена певного суспільства, що живе й працює в певному фізичному й соціальному оточенні...», «обслідує дитину... майже виключно з точки погляду іменно розвитку всіх її функцій, як фізіологічних, так і психологічних, а не сталі форми цих функцій...»¹³. Слухачі повинні були навчитися вивчати фізіологічні та психічні функції дітей шляхом експериментів і спостережень.

Вважаємо за доцільне додати, що професійна діяльність педагогів у школах робітничої молоді зокрема передбачала й вивчення учнів із подальшим складанням персональних і групових педологічних і соціально-педагогічних характеристик¹⁴.

У контексті НОП особливий інтерес становлять теми практикуму з педології, серед яких – проблеми росту й розвитку дитини, фізіологічні й психологічні методи дослідження дітей, ознаки розумової та фізичної втоми, залежність втоми від індивідуальних особливостей, причини перевтоми дітей, нормальна тривалість навчальних занять і сну для дітей різного віку та ін.

Слід додати, що у ході вивченні педології значна увага приділялася біологічній цінності індивідуальності дитини, індивідуальним особливостям її «психічної та фізичної природи», а також проблемі узгодження індивідуальних нахилів дітей із загальношкільними програмами, дослідженню особливостей пам'яті учнів¹⁵. Також передбачалося вивчення психічних якостей, особливостей «ненормальних» й обдарованих дітей. На нашу думку, й експериментальна, й теоретична складові курсу

¹¹ Там само, С. 18-58.

¹² В методкомі Главпрофобра на июль-сентябрь 1924 г. // Бюлетень Украинского Главного Комитета профессионального и специально-научного образования. – 1924. – №3. – С. 59.

¹³ Программы 3-летних педагогических курсов: Материалы к III Всеукраинской педагогической конференции. А. Цикл педагогический. – Х.: Червоний Шлях, 1924. – С. 19.

¹⁴ О научно-педагогической работе советов школ рабочей молодежи // Бюлетень Украинского Главного Комитета профессионального и специально-научного образования. – 1923. – №1-2. – С. 97.

¹⁵ Программы 3-летних педагогических курсов: Материалы к III Всеукраинской педагогической конференции. А. Цикл педагогический. – Х.: Червоний Шлях, 1924. – С. 32.

«Педологія» сприяли формуванню у майбутніх педагогів умінь і навичок, а також засвоєнню відповідних знань, які дозволяли вибудовувати подальшу співпрацю з вихованцями на наукових засадах.

Автори пояснювальної записки до програми з гігієни дитячого віку й санітарії дитячих закладів (1924 р.) наголошували на нагальній необхідності поширення гігієнічних знань серед «широких мас населення», обумовленій «вельми великим санітарним неблагополуччям країни» (розвитком епідемій, високим рівнем захворюваності й смертності, зниженням працездатності та ін.). Передбачалося, що педагоги повинні мати ґрунтовні знання з гігієни, оскільки «гігієнічне світосприйняття є необхідним елементом культурності...». Наголошувалося, що як «професійний працівник, педагог і вихователь фактично є масовим виконавцем гігієнічних заходів з оздоровлення школи, є активною силою, що перебуває в органічному зв'язку із шкільно-санітарною організацією».

Провідними напрямками «гігієнічної думки у педагогічній справі» було визначено такі: 1) правильний розвиток дитини; 2) викорінення шкідливих факторів у зовнішніх умовах школи; 3) гігієнічне обґрунтування шкільного режиму. Вважаємо за доцільне процитувати уривок з пояснювальної записки, в якому чітко простежується призначення шкільної гігієни: «Не можна припуститися й думки, щоб школа, здійснюючи всезагальне навчання, у той самий час погіршувала фізичні й нерво-психічні якості народних мас, які вона має пропустити через себе. Школа минулих часів, завдяки гігієнічній необлаштованості, випускала величезний процент скалічених індивідуумів – короткозорих, кривобоких, слабких, із звичним головним болем (професійні шкільні хвороби). Це стосується й народних шкіл. Аксиома: Школа не тільки не повинна псувати організм учнів: вона покликана його покращувати. Лише за такої умови вона стане корисним соціальним фактором»¹⁶.

У програмі наголошувалося, що той, «хто пройшов школу без професійних шкільних хвороб, набув тим самим біологічну навичку для життя у сенсі пристосування до умов праці». Також визнавалася необхідність обізнаності педагогів на «шкідливості своєї професії для того, щоб свою працю зробити більш продуктивного, а працездатність – найбільш високою й найбільш тривалою».

Підкреслимо, що програма з гігієни шкіл і дитячих закладів включала основні поняття загальної гігієни. Дефініція НОП у цитованому документі не використовувалася. Особлива увага зверталася зокрема на проблеми облаштування робочих місць учнів, якість навчально-методичних видань, інструментів для ручної праці тощо. Значна увага приділялася особливостям фізичного розвитку дітей, впливу фізичних факторів на працездатність учнів, розвиткові «шкільних хвороб», гігієнічним аспектам шкільного режиму, а також специфічним особливостям дитячої праці (техніці читання, письма, креслення й малювання, ручної праці та ін.), наданню першої медичної допомоги, гігієні педагогів та інших співробітників дитячих установ, методам контролю за гігієнічним станом дитячих закладів.

На наш погляд, зміст вищезазначеної програми свідчить про те, що навіть за відсутності поняття НОП учнів у ній, педагогів упродовж 4-х годин на тиждень

¹⁶ Там само, С. 60.

готували до реалізації заходів гігієнічного спрямування, які вважаємо складовими заходів з НОП суб'єктів педагогічного процесу тогочасних дитячих установ¹⁷.

Актуальність гігієнічної складової у професійній підготовці педагогів досліджуваного періоду підтверджують і міркування С.І. Гессена, викладені ним в «Основах педагогіки» (1923 р.). Гігієну, так само, як і психотехніку, він вважав «необхідною приналежністю наукової підготовки педагога-практика». Учений переконливо доводив, що теорія освіти «має бути доповнена теорією гігієни», що «педагогіка має дотримуватися вимог медицини, а остання – служити першій»¹⁸.

Науковий інтерес становить діяльність 3-місячних педагогічних курсів з підготовки викладачів спеціальних дисциплін. Зокрема, такі курси планувалося відкрити у жовтні 1923 р. для випускників Київського й Харківського сільськогосподарського інститутів. Вони мали на меті здійснити підготовку викладачів з різних галузей рослинництва й тваринництва. Окрім навчальних курсів з рослинництва й тваринництва, «методів викладання загально-агрономічних дисциплін», а також інших спеціальних предметів (на вивчення кожного з них передбачалося по 280 год.) майбутні викладачі опановували й загальнопедагогічні дисципліни. Зокрема, у 1924 р. передбачалося опанування таких предметів: основи експериментальної психології у зв'язку із питаннями психології (24 год.), найновіші теорії педагогіки (32 год.), системи освіти (16 год.), організація профшкіл і технікумів (32 год.), позашкільна освіта й методи позашкільної роботи (48 год.)¹⁹. Як впливає із вищезазначеного, коло загальнопедагогічних дисциплін було кількісно обмежено, а заплановані предмети вражають надзвичайно малим обсягом.

Вважаємо за доцільне звернутися до проблеми перепідготовки педагогічних кадрів. У 1923 р. у Харкові, Києві, Одесі та Катеринославі «на літній сезон» передбачалося відкриття 1-місячних курсів з підвищення кваліфікації співробітників ШРМ. Їх діяльність розраховувалася виключно на «працівників шкільної частини», без орієнтації на майстрів-інструкторів²⁰. На них зокрема планувалося викладати професійну освіту в УРСР і місце ШРМ у системі професійної освіти, ШРМ (загальні організаційні питання), педологію підлітків і вчення про профорієнтацію, енциклопедію індустріальних виробництв, енциклопедію методики найважливіших предметів ШРМ, методики окремих предметів по групах спеціальностей²¹.

У квітні 1924 р. набуло чинності «Положення про курси підвищення кваліфікації працівників ШРМ». На той час їхня діяльність була надзвичайно актуальною, оскільки переважна більшість педагогів ШРМ була необізнана на тогочасних наукових досягненнях у різних галузях, у т. ч. й у галузі педагогіки²². Незважаючи на

¹⁷ Учебный план 3-х летних педагогических курсов для подготовки работников социального воспитания. – Х.: Тип. Наркомпроса, 1922. – С. 3.

¹⁸ Гессен С.И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / Отв. ред. и сост. П.В. Алексеев. – М.: Школа – Пресс, 1995. – С. 363.

¹⁹ Об организации Пед'курсов при Харьковском и Киевском С.-Х. Ин-тах // Бюллетень Украинского Главного Комитета ПСНО. – 1923. – №7-8 (29-30). – С. 36-37.

²⁰ Курсы по повышению квалификации работников школ раб. молодежи на летний сезон 1923 года // Бюллетень Украинского Главного Комитета ПСНО. – 1923. – №7-8 (29-30). – С. 41.

²¹ Там само, С. 41.

²² Положение о курсах повышения квалификации работников ШРМ (утверждено Комитетом Главпрофобра 17.05.1924) // Бюллетень Украинского Главного Комитета ПСНО. – 1924. – №2. – С. 60.

короткий термін навчання (усього 1 місяць), вони були покликані сприяти підвищенню кваліфікації педагогічного персоналу ШРМ «...у галузі методології, ознайомлення з найновішими течіями у педагогіці, ... досягненнями у галузі окремих наукових дисциплін і з орієнтацією на НОП сучасної системи освіти у школах ОПОРМОЛ'у» (мережа закладів з підготовки кваліфікованих робітників з числа працюючої молоді – О. А.). У контексті нашої проблематики слухачі вивчали педологічні проблеми вибору професій (7,4% навантаження), а також найновіші методи викладання та спрямування на НОП у сучасній школі (9,5% часу).

1924 р. планувалося відкриття курсів підвищення кваліфікації й для інструкторів ШРМ за попередньою домовленістю з Центральним інститутом праці (м. Москва). На наш погляд, вищезазначені курси тривалістю 1 місяць здійснювали підготовку інструкторів до реалізації заходів з НОП учнів. Зокрема, на курсах передбачалося вивчення таких дисциплін: метод ЦППу в його практичному відношенні, біомеханіка нажиму, фізіологія праці, психологія праці. Водночас слід констатувати відсутність викладання ряду загальнопедагогічних дисциплін, а також гігієни, які, на нашу думку, сприяють розробці та реалізації заходів з НОП учнів.

В «Інструкції з питання про перепідготовку викладачів Ш. Р. М. (шкіл робітничої молоді – О. А.) і вечірніх робітничих курсів» (1924 р.) зазначалося, що для викладачів загальноосвітніх, загальнотехнічних і спеціальних предметів, а також інструкторів навчальних майстерень зокрема читалася вступна бесіда про сучасні методи роботи, а також планувалися теми з ознайомлення із системою НОП²³.

Насамкінець наголосимо, що організація перепідготовки педагогічних кадрів для загальноосвітніх закладів потребувала кардинальних змін. Так, у 1926 р. констатувалася необхідність підготовки педагогів «на рівні останніх досягнень педагогічної думки і практики, науки і техніки або мистецтва ...»²⁴. На жаль, цей процес гальмувався унаслідок браку коштів на перепідготовку освітян.

Таким чином, в окремих нормативних документах, наукових публікаціях 20-х років ХХ ст. йшлося про необхідність обізнаності педагогів на основах НОП. На курсах з перепідготовки педагогічних кадрів для професійних шкіл читалися окремі курси з деяких аспектів НОП суб'єктів навчально-виховної діяльності. Навчальними програмами курсів, що здійснювали підготовку педагогів для загальноосвітніх закладів, такі дисципліни не планувалися. Водночас ними передбачалося вивчення педології, гігієни, анатомії й фізіології дитини, психотехніки, санітарії, основ гімнастики та деяких інших предметів.

Опанування вищезазначених дисциплін сприяло організації навчальної праці учнів на наукових засадах за рахунок індивідуалізації навчально-виховного процесу із урахуванням анатомо-фізіологічних, вікових та інших особливостей вихованців, створення сприятливих умов праці, раціонального використання психофізіологічних, навчально-методичних ресурсів. Проте слід визнати, що психолого-дидактична складова підготовки педагогів досліджуваного періоду у контексті порушеної нами

²³ В методкоміте Главпрофобра на июль-сентябрь 1924 г. // Бюллетень Украинского Главного Комитета профессионального и специально-научного образования. – 1924. – №3. – С. 21.

²⁴ Векслер И. Спорные вопросы переподготовки учительства (в порядке дискуссии) // Народное просвещение. – 1926. – №4-5. – С. 165-168.

проблеми залишала бажати кращого. У вимогах до особистості педагога зокрема констатувалася необхідність його обізнаності на основах НОП (зазвичай без конкретних пояснень щодо доцільності використання таких знань, умінь у подальшій професійній діяльності).

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень вважаємо історико-педагогічний аналіз особливостей підготовки і перепідготовки вчителів у закладах освіти різних типів у контексті їхньої готовності до забезпечення умов для організації праці учнів на наукових засадах.

Стаття надійшла до редакції 31.03.08

Елена АНИЩЕНКО

Подготовка педагогов к организации труда учащихся на научных основах (на примере педагогических курсов в Украине)

Резюме

Статья содержит анализ некоторых аспектов подготовки и переподготовки педагогических кадров в системе педагогических курсов, функционировавших в Украине в первой половине 20-х годов XX века. Автором осуществлен ретроспективный анализ отдельных нормативных, учебных материалов по исследуемой проблеме. В контексте подготовки учителя к организации труда учащихся на научных основах акцентировано внимание на требованиях к личности педагога профессиональной и общеобразовательной школы 20-х годов.

Olena ANISHCHENKO

Teacher training in pupils' scientific labour management (by the examples of Teachers' training courses in Ukraine)

Summary

The article deals with the analysis of the problem of teacher training and retraining on Teacher Training Courses in Ukraine in the 20th years of the XX century. The author analyses certain normative documents and training aids of the given period. The main teacher professional competence components are characterized in the context of students' and pupils' scientific labour management. The article deals with the analysis of the problem of teacher training and retraining on Teacher Training Courses as a psychological and pedagogical problem.